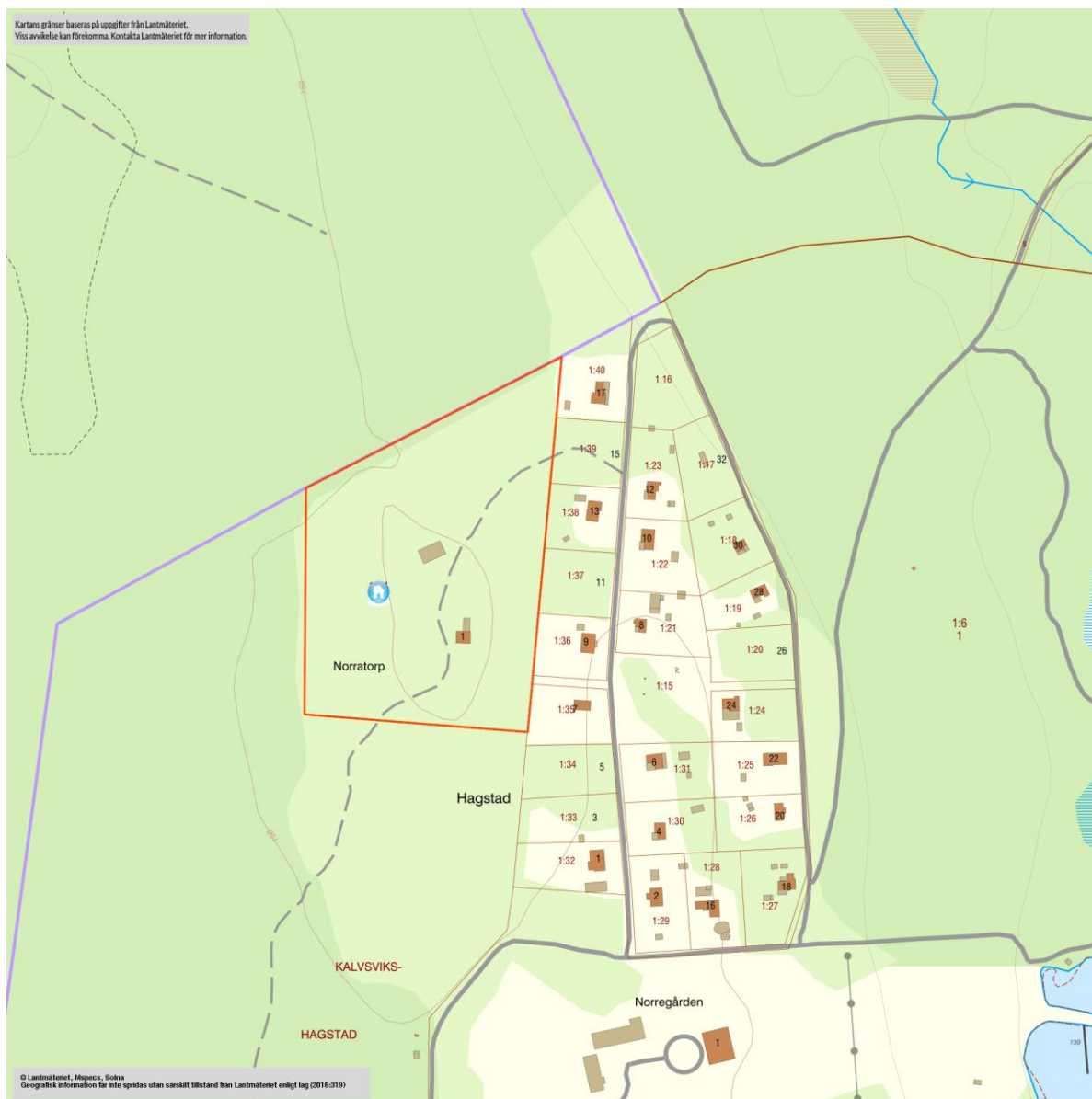

Hagstad Norratorp (Norräng, "Branen" eller "Brana-Kallens")

Av Ingolf Berg, Lidingö
oktober 2018, rev 2024.

Hagstad Norratorp med röd markering t v samt Hagstad sommarstugeområde t h.

Under 1860-talets första år påbörjas svedjebruk i Hagstad Norratorp av torparen Johan Johansson. 1862 nämns torpstället Branen (bränna) för första gången i husförhörslängden. 1896 uppgick torpets areal till 1,76 hektar.

1869 flyttar det nygifta paret Johan Magnus Nilsson (f 1848) och Sara Maria Birgersdr. (1844-1873) till Norratorp. De får barnen Ida Christina (f 1869, sedermera mor till framlidne Hjalmar Lundin på Koppernabben) och Karl Edvard (f 1871 - utvandrad till USA). Året efter Sara Marias bortgång, 1874, gifter Johan Magnus om sig med Katarina Nilsdr. Rehn (f 1850). De får barnen Amanda (f 1874) Ferdinand (f1877) och Jenny Maria (f 1879).

I Krigskollegi Kontors Besiktningsinstrument från 1877 står följande att läsa under Hagstad: *"Å bostället finnes en torplägenhet benämnd Norratorp, som är insynt men då densamma, hvilken föder en ko, utgör ett dagsverke (fram till 1922 förf. anm.) i veckan till gården och således är till nytta för bostället, så tillstyrker förrättningsmännen dess bibehållande med insyning i vanlig ordning".*

1885 inflyttar Carl Håkansson (f 1848 i Härlunda – död 1927 i Norratorp) - i folkmun kallad "Branakallen", med hustrun Anna Katharina Petersdr (f 1848 i Gropholmen och gifta 1872¹) till Norratorp med 6 barn. De bodde först i Gropholmen 1874-1880 och därefter 5 år i Nyatorp/Ola-Pelles innan de flyttade till Norratorp där ytterligare tre barn föddes. Att enbart försörja sig som torpare var inte alltid så lätt. Han ägde emellertid både hus och ladugården. Håkansson livnärde sig bl.a. på tillverkning av laggkärl, kassakorgar (potatiskorgar), roddbåtar och likkistor samt fiske. *"Jag tar värdet från brukspatron"* lär Håkansson ha yttrat. Av deras barnbarn var inte mindre än 7 stycken oäkta och uppvuxna på Norratorp.

Hagstad Norratorp efter tillbyggnad (bild från 2024)

¹ Föräldrarna var Peter Jonasson Krok (f1817) o h h Elin Andersdr. (f 1808), gifta 1843.

Astrid Karlsson född 1903 t v, övriga okända (båda bilderna på sidan från 1960-talet).

Norratorp (Branen/Branakallens/Norräng) under Hagstad Norregård, uppfört på 1860-talet.

Det var fattigt och eländigt och under mycket små omständigheter som man livnärde sig. Trångboddhet och fattigdom utgjorde vardagen på många torpställen. Det berättas bl.a. att "Branakallen" satt på sin hyvelbänk i det lilla köket vintertid och "böstade" sönder saltet med hammaren. Potatis var det enda som fanns och han doppade dem i saltet och åt. Sprit var vanligt förekommande. När det fanns brännvin i huset gick hustrun Anna ut då språkbruket många gånger blev allt för grovt.

Flera av barnen åkte till Skåne, där de arbetade i betfälten för att tjäna extra pengar. Det hette att man "reste i betorna". Några blev kvar där eller emigrerade till USA² för hopsparade respengar. Två av pojarna blev stamanställda militärer och yngsta dottern Ida Kristina (f 1889) gifte sig med korpralen Dahl i V. Torsås, som var en av de sista indelta soldaterna i Sverige.

1917 fanns det två kor, 1 kalv, två baggar/tackor, ett lamm och 3 smågrisar på torpet. Arealen bestod av 0,9 ha åker och 2,0 ha äng, totalt ca 3 hektar.

Köpebref

Jag Knut Elof Berg upplåter och försäljer härmed till Anders Johan Eklund en till min fasta egendom Hagstad Norregård (lit. A på karta) om 11/100-dels mantal Skatte i Kalvsviks socken, Kinnevalds härad, Kronobergs län hörande ägoområde om tillhopa ca 2 hektar, samma område som nu arrenderas av köparen, att mot överenskommen köpeskillning om 1000 kronor (ettusen), att samt i öfrigt av följande villkor

- Köpeskillningen erlägges kontant vid detta kontrakts undertecknande
- Köparen tillträder ägoområdet genast i det skick det befinner sig,

Frånstyckning från huvudgården betalas av köparen och säljaren gemensamt Lagfartskostnaden för detta köp skall betalas av köparen ensam. Af detta kontrakt är tvänne exemplar upprättade av oss undertecknade och utväxlade vilket skedde den 6 maj 1921.

A J Eklund

Knut Bergh

På en gång närvarande vidimerar:

August Carlsson

S F Lindsten

Myrkullen, Torne

uti Tornaberg, Kalvsvik

² Elna Mathilda "Tilda" (1874-1939) gifte sig 1899 med Frithiof Hilding Persson (1876-1940) från Wegehols säteri, Strövelstorp i Kristianstad län. De hade träffats "i betorna" och fick sitt första barn samma år. Hilding hade fullgjort värnplikten 1894 och reste till USA första gången tillsammans med en broder ett år efter bröllopet. De stannade i Leith, delstaten Nevada, under två månader och arbetade vid en färgfabrik där brodern dog i blyförgiftning. Frithiof återvände då till Sverige. År 1902 emigrerade Frithiof och Tilda tillsammans med sonen Albert och mottogs av släktingar i Columbus, delstaten Nevada, där de också bosatte sig. De fick 9 barn, varav 5 nådde vuxen ålder. Albert Julius föddes den 15 november 1899 och dog 1986 i San Bernaino, Kalifornien.

Stengårdsgård utmed tillfartsvägen till Norratorp, med stenstolpe vid gränsen mellan Norratorp och Granelund. Foto från 2007 av författaren.

Norratorp såldes för 1 000 kronor enligt köpekontrakt den 6 maj 1921 mellan Knut Berg och Anders Johan Karlsson Eklund, köpebrev den 26 juni 1922 samt lagfart 1924. Eklund (1879–1947-dog på juldagen) var en liten grå farbror som bodde i Norratorp tillsammans med systemn Hulda (f 1886) och hennes dotter Astrid. Hulda plockade potatis bl.a. i Järnsmedbacken och där det efterfrågades. På sin ålders höst hade hon endast en tand kvar i munnen. Vid Astrids bortgång på 1960-talet ärvde dotter Elsa torpstället som då blev sommarbostad. Elsa var gift med Anders Carleman³ från Blekinge och de var bosatta i

³ Sven Anders var född 1916 i Lösen socken, Blekinge län. Fadern var hemmansägare och handlare, bosatta i anseliga Lyckeby Köpingegård. Modern kom från Lysekil. Då fadern hamnade på obestånd fick de flytta från gården. Sven-Anders 1: a gifte år 1943 var med affärsbiträdet Märta Anna Marie Karlsson (f 1924) från Engelbrekt förs. i Stockholm och 2: a med Elsa Karlsson från Hagstad Norratorp. I det första äktenskapet, som bara varade ett år, föddes dottern Anne-Marie Edit Carleman år 1944 och i det andra barnen Ingrid (Tatjana) och Björn. Sven Anders var initialt verkstadslev och därefter stamanställd vid Götas Ingenjörskår i Sölvesborg

Hässelby, Stockholm. Båda arbetade vid Stockholms Lokaltrafik (SL), han som bussförare och hon vid tunnelbanan som spärrvakt/biljettkontrollant.

Torpet beboddes permanent fram till början av 1960-talet av Hulda Karlsson (f 1886) och dottern Astrid (f 1903). Det blev därefter sommarbostad för familjen Anders och Elsa Carleman (hon var född och uppvuxen i Norratorp) med barnen Ingrid (Tatjana) och Björn.

År 1997 sålde barnen torpstället för 300 000 kronor och det används efter renovering och tillbyggnad fortfarande som sommarstuga. Köpare var Per Gunnar och Gunilla Johansson, Riddargatan i Växjö, båda födda 1945. Han arbetade vid Thaug & Co och avled 2023. Torpet blev då salu i april 2024 för 2,2 mkr. Förvärvades av skogsägaren Bengt Arvidsson (f 1947), Växjö, ägare av stora delar av Hössöhalvön, inkl. torpen Vackratorp, Gropholmen och Hallen (tidigare även Stenvik).

Familjen Carleman, f v Elsa (f 1924), Tatjana (f 1956), Björn (f 1962) och Sven-Anders (f 1916).

Smålands Hagstads telefonstation

Av Torsten Berg (Kalvsviks hembygdsbok nr 24, 1992) – viss redigering av förf.

1936 var Knut Berg, Hagstad Granelund med om att starta Hagstads telefonstation. Han hade varit med om att starta Torne telefonstation tidigare. Knut hyrde som nygift 1922 då nybyggda Ingmarssons affärshus på Strandpärlevägen och uppförde också en frukttork för äpplen i Torne, varifrån den torkade frukten sändes med järnvägen till marmeladfabriker i Skåne. Av utdelade telefonnumren hade Hylten-Cavallius till Sunnanvik nr 1, Mary Stephen i Torne nr 2, Ture Bengtsson i Torne nr 3, Karl Petersson nr 4 och Knut Berg själv nr 6.

och i Karlskrona under 1930-talet med furirgrad. Han deltog som frivillig i finska vinterkriget. Under det första äktenskapet 1943–1944 bodde paret i Järfälla och Sven-Anders var byggnadsarbetare. Arbetade därefter som bussförare vid SL i Stockholm.

När han senare flyttade till Hagstad med sin familj fanns där ingen telefon. Knut hade läst i tidningen att telegrafverket skulle sätta upp en station gratis om det fanns fem abonnenter. Minst 10 abonnenter var villkoret från Televerket 1926. Ledningen skulle byggas gratis två kilometer ifrån stationen och den fick inte gå in på någon annans stations frikrets. Knut lyckades få fem abonnenter. Knut Berg nr 1, Gustav Johansson i Hagstad Almelund nr 2, Axel Berg i Hagstad Norregård nr 3, Karl Emil i Skärvudde nr 4 samt familjen Andersson på Kläcklingen nr 5. Sven Eriksson på Nabben och kyrkvärden Karl Johansson på Lyckan hade tidigare telefon på Kläcklinge, som gick på Kalvsviks telefonstation. De hade a och b.

Det svåra var att få någon som ville bli telefonföreståndare. Det talades om Margit Danielsson på Oxbacken och systrarna Johansson i Agnäs (brodern Folke blev vaktmästare i Vrankunge skola). Till slut förbarmade sig Hulda Karlsson i Hagstad Norräng över de sökande. Hon hade tagit över Norräng efter sina föräldrar, Karl och Anna Håkansson, och bodde där med sin bror Anders Karlsson Eklund och systerdottern Astrid och hennes flicka Elsa. Elsa lärde sig också att hantera växeln, men fick inte arbeta med detta före sin 15-årsdag, då hon tidigast fick avlägga edsförbindelse. Men att gå runt och samla in provisionen, det kunde hon. Som jämförelse kan nämnas att det 1931 fanns 30-40 abonnenter i Urshult. Telefonisten fick 15 kronor i månaden samt mat och husrum.

De hjälptes således åt att klara samtalen och koppla, även om det kunder dröja innan de svarade. Gustav Lindström, Lönashult, berättade att han en gång försökte ringa stationen, men ingen svarade. Till slut kom det en röst som inte sa stationens namn utan sa:

- *"Jag måste ta mig tid att mjölka kon".*

Det var också möjligt för telefonisten att avlyssna samtalen. Vid ett tillfälle påpekades risken av den som ringde till sin käresta, med rappt svar från Hulda att *"hon inte alls lyssnade på samtalet"*.

Norräng var ett torp under Hagstad Norregård, som tidigare ägdes av kronan. Längre tillbaka fanns där en skraddare, som flyttade till Värpeshult eller Turaslätten. Därefter kom Karl Håkansson, f 1848 i Kassemåla backstuga, Härlunda sn, g m Anna Katarina Petersdr. f 1848 i Gropholmen. Karl Håkanssons son Anders Eklund nyodlade mark på torpet och fick slå gräs på Norragården som foder åt kon.

Elsa Carleman blev telefonist i Grimslöv och senare på stadshotellet i Växjö. Därefter styrdes kosan vidare till Svenska Dagbladet i Stockholm, där hon gifte sig med Anders Carleman från Ljungby. De fick två barn. Hon blev slutligen konduktör och spärrvakt hos Stockholms Lokaltrafik (SL) och hennes man var bussförare åt samma företag.

Telefonstationen i Hagstad Norräng blev senare automat på Kalvsviks station och därefter Växjö.

Anders, Ingrid (Tatjana) och Elsa Carleman i Hagstad Norratorp, foto från 1990.

Bilder tagna i samband med försäljningen av Norratorp år 2024